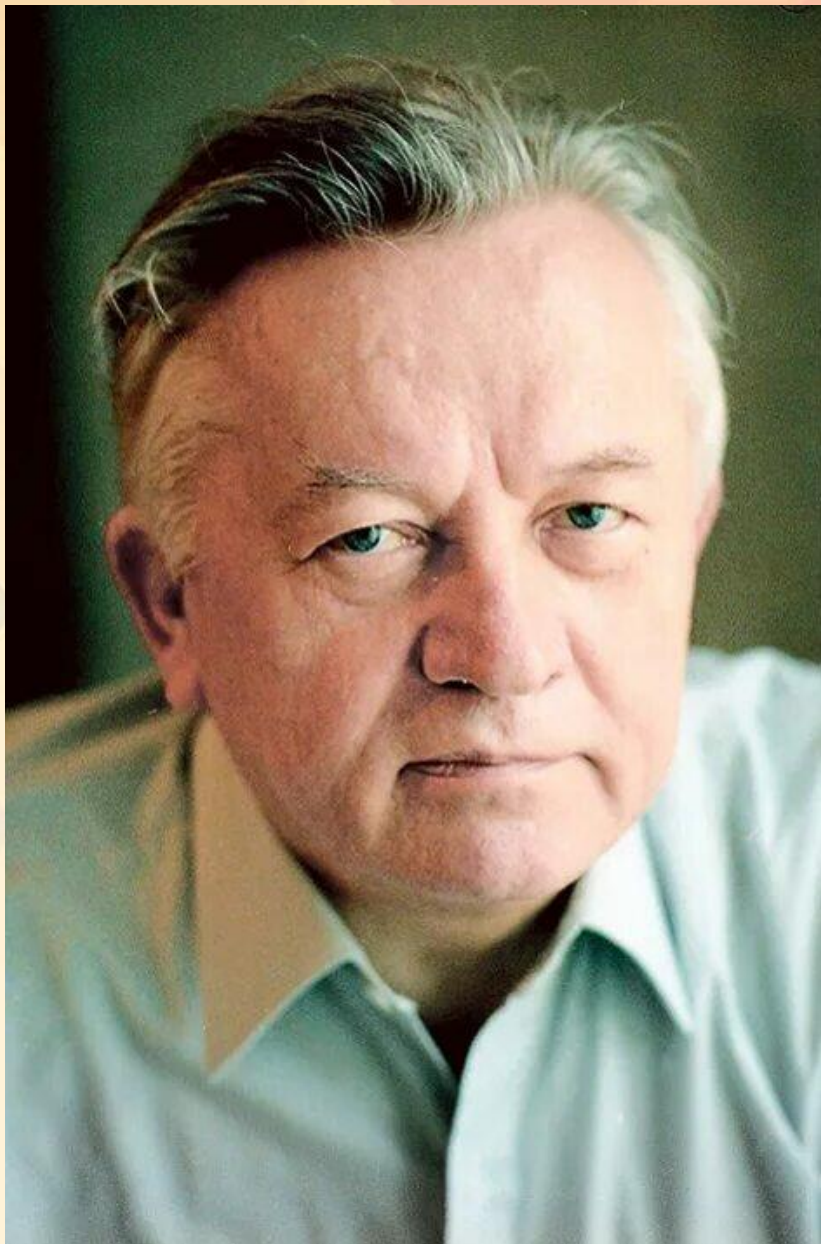

ГУК «Чаусская библиотечная сеть»
Отдел обслуживания и информации

Іван Пятровіч Шамякін

“СЫН СВАЙГО ЧАСУ”

Да 105 - годдзя з дня нараджэння

Віртуальная выстава «Сын свайго часу» прысвечана 105-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі, грамадскага дзеяча, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны Івана Пятровіча Шамякіна.

«Іван Шамякін – творца незвычайнай духоўнай і творчай актыўнасці – заўсёды выходзіў на самыя вострыя тэмы сучаснасці, уздымаў і асэнсоўваў надзённыя праблемы жыцця. Беручыся за распрацоўку той ці іншай тэмы, І. Шамякін меў выразную маральна-этычную пазіцыю, а таксама дэманстраваў сацыяльную крытычнасць, глыбока ўдумлівы падыход да рэчаіснасці» Алесь Бельскі, доктар філалагічных навук.

Радавод Івана Шамякіна

Іван Пятровіч Шамякін нарадзіўся 30.01.1921 г. у вёсцы Карма
Добрушкага раёна Гомельскай вобласці.
У такой леснічоўцы ён гадаваўся. Адсюль паходзяць яго бацькі,
дзяды, усе продкі.

У 1936 годзе скончыў сем класаў Макаўскай школы, працягнуў вучобу ў Гомельскім тэхнікуме будаўнічых матэрыялаў (1936—1940). Пасля заканчэння тэхнікума працаваў тэхнікам-тэхнолагам цагельні ў Беластоку. Яшчэ ў тэхнікуме пачаў пісаць вершы, удзельнічаў у паседжаннях літаратурнага аб'яднання пры газеце «Гомельская праўда». У 1940 годзе быў прызваны ў РСЧА, праходзіў службу ў Мурманску ў зенітна-артылерыйскай частцы, у 1944 годзе перадыслакаваны ў Польшчу, прымаў удзел у Вісла-Одэрскай аперацыі і ў Берлінскай наступальнай аперацыі ў складзе пражэктарнай роты 16.04.1945. У час Вялікай Айчыннай вайны камандзір гарматнага разліку, камсорг дывізіёна.

Пасля дэмабілізацыі ў кастрычніку 1945 года працаваў да 1947 года выкладчыкам мовы і літаратуры няпоўнай сярэдняй школы ў вёсцы Пракопаўка Церахоўскага раёна. У 1946 годзе паступіў на завочнае аддзяленне Гомельскага педагагічнага інстытута.

У снежні 1945 года ўдзельнічаў у рабоце першага пасляваеннага пленума праўлення СП БССР.

У дзень працуючы ў школе, вечарамі праводзіў семінары агітатараў у калгасе. Збіраў матэрыял для рамана пра беларускіх партызанаў «Глыбокая плынь», які выйшаў у 1949 годзе. У 1948—1950 гадах вучыўся ў Рэспубліканскай партыйнай школе.

Працаваў старшым рэдактарам Беларускага дзяржаўнага выдавецтва, галоўным рэдактарам альманаха «Савецкая Айчына». З 1954 года шмат гадоў працаваў намеснікам Старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

У 1958 годзе ўдзельнічаў у пашыраным зборы сакратарыята СП СССР, на якім Барыс Пастарнак быў выключаны з ліку «савецкіх пісьменнікаў». У 1991 годзе прызнаваўся: «Я не ведаў Пастарнака асабіста... „Доктара Жывага“ я, вядома, не чытаў... ішоў за ўсімі, я верыў ім, старым і мудрым».

У 1963 годзе ўваходзіў у склад беларускай дэлегацыі на XVIII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (1963—1985). Старшыня Вярхоўнага Савета БССР (1971—1985).

Галоўны рэдактар выдавецтва «Беларуская савецкая энцыклапедыя» (1980—1992).

Памёр 14 кастрычніка 2004 года ў Мінску. Пахаваны на Усходніх могілках.

Дэбютаваў у час Вялікай Айчыннай вайны нарысамі і вершамі ў армейскай газеце «Часовой Севера». У 1944 годзе напісаў апавяданне на беларускай мове «У снежнай пустыні» (апублікавана ў 1946 годзе). Першым буйным творам І. П. Шамякіна была апавесць «Помста», апублікаваная ў 1946 годзе ў беларускім часопісе «Полымя».

Памяць

У гонар І. Шамякіна названы Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт.

У Мінску на фасадзе дома № 11 па вуліцы Янкі Купалы, у якім пісьменнік пражыў з 1969 па 2004 гады, устаноўлена мемарыяльная дошка.

У 2006 годзе ў вёсцы Карма Добрушкага раёна ўсталяваны бюст І. Шамякіна (скульптар Дзмітрый Папоў).

Пра І. Шамякіна зняты дакументальныя фільмы «Пакуль ёсць сіла» (1979, рэжысёр Д. Міхлееў), «Імгненні жыцця» (2000, рэжысёр В. Цэсюк, Беларускі відэацэнтр).

Узнагароды і званні

Герой Сацыялістычнай Працы (29.01.1981)

Ордэн Леніна (29.01.1981)

Ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі (23.03.1976)

Тры ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга (25.02.1955; 28.10.1967; 29.01.1971)

Ордэн Айчыннай вайны II ступені (06.04.1985)

Ордэн «Знак Пашаны» (30.12.1948)

Ордэн Дружбы народаў (14.05.1991)

Ордэн Айчыны (Беларусь) III ступені (26.01.2001) — за вялікі асабісты ўклад у развіццё беларускай мастацкай літаратуры, актыўную творчую і грамадскую дзейнасць

Медаль «За баявыя заслугі»

Медаль «За абарону Савецкага Запаляр'я»

Медаль «За ўзяцце Берліна»

Медаль «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945»

Медаль Францыска Скарыны

Сталінская прэмія трэцяй ступені (1951) — за раман «Глыбокая плынь» (1949)

Літаратурная прэмія імя Якуба Коласа (1959)

Дзяржаўная прэмія БССР імя Якуба Коласа (1968) — за раман «Сэрца на далоні» (1963)

Літаратурная прэмія Міністэрства абароны СССР (1978)

Дзяржаўная прэмія БССР у галіне тэатральнага мастацтва, кінематаграфіі, радыё і тэлебачання (1982) — за кінафільм «Вазьму твой боль».

Народны пісьменнік Беларускай ССР (1972).

Член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР (1980).

Акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (1994).

У 1940-1945 гг у Савецкай арміі – камандзір гарматы, затым камсорг дывізіёна.
Удзельнічаў у баях пад Мурманскам, у вызваленні Польшчы, у баях на Одары.

Іван Шамякін у час
Вялікай Айчыннай
вайны. 1945 г.

З аднапалчанамі.
Фота часоў Вялікай Айчыннай вайны.

Письменник і його мати Сінокладі Сцяпанай. 1966 год.

З маті Сінклетай
Сцяпанай. 1963 г.

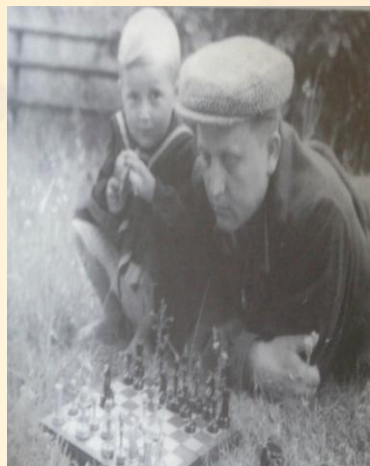
Маті з сестрамі
Таццянай і Галяй.
1960-е гг.

З жонкай у час круізу
па Дунаі. 1960 г.

З дачкой Таццянай.
1951 г.

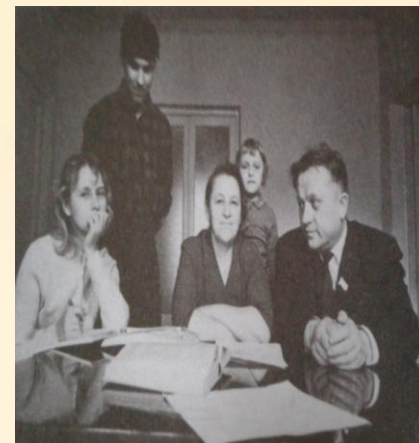
З сынам Сашам.
1950-я гг.

З унучкай
Машай. 1979 г.

Письменник з
жонкай і дачкой
Алесяй. 1983 г.

З жонкай, дочкамі
Таццянай, Алесяй і зяцем
Вячаславам. 1969 г.

Раманы:

«Глыбокая плынь» (рус. «Глубокое течение, 1949),
инсценірован в 1956

«У добры час» (рус. «В добрый час», 1953)

«Крыніцы» (рус. «Родники», 1957), инсценірован в 1964

«Сэрца на далоні» (рус. «Сердце на ладони», 1964),
инсценірован в 1965

«Снежныя зімы» (рус. «Снежные зимы», 1970)

«Атланты і карыятыды» (рус. «Атланты и кариатиды»,
1974)

«Вазьму твой боль» (рус. «Возьму твою боль», 1979)

«Петраград-Брэст» (рус. «Петроград-Брест», 1983)

«Зеніт» (рус. «Зенит», 1987)

«Злая зорка» (рус. «Злая звезда», 1993)

Цыкл з пяці аповесцей («Непаўторная вясна», 1957;
«Начныя зарніцы», 1958; «Агонь і снег» і «Пошукі і
сустрэчы», 1959; «Мост», 1965) аб'яднаны ў
пэнталёгію «Трывожнае шчасце» (рус. "Тревожное
счастье").

«Вялікая княгіня» (рус. «Великая княгиня», 1997)

Збор твораў:

«Збор твораў: У 23 т.» (рус. «Собрание сочинений: в 23
т.», 2010 — працягваецца)

Зборнік апавяданняў і аповесцей:

«Помста» (рус. «Мечь», 1945)

«На знаёмых шляхах» (рус. «На знакомых дорогах», 1949)

«Дзве сілы» (рус. «Две силы», 1951)

«Апавяданні» (рус. «Рассказы», 1952)

«Першае спатканне» (рус. «Первая встреча», 1956)

«Матчыны рукі» (рус. «Руки матери», 1961)

«Вячэрні сеанс» (рус. «Вечерний сеанс», 1968)

«Лёс майго земляка» (рус. «Судьба моего земляка», 1970)

«Бацька і дзеці» (рус. «Отец и дети», 1971)

«Сцягі над штыкамі» (рус. «Знамена над штыками», 1976)

«Гандлярка і паэт. Шлюбная ноч» (рус. «Торговка и поэт» и «Брачная ночь», 1976)

«У роднай сям'і» (рус. «В родной семье», 1986)

«Драма» (рус. «Драма», 1990)

«Аповесці Івана Андрэевіча» (рус. «Повести Ивана Андреевича», 1993)

«Падзенне» (рус. «Падение», 1994)

«Сатанінскі тур» (рус. «Сатанинский тур», 1995)

«Палеская мадонна» (рус. «Полесская мадонна», 1998)

«Пошукі прытулку» (рус. «Поиски убежища», 2001)

Зборнік апавяданняў і аповесцей для дзяцей:

«У Маскву» (рус. «В Москву», 1950)

«Промні маленства» (рус. «Лучи детства», 1999)

Пьесы:

«Не верце цішыні» (рус. «Не верьте тишине», 1958)

«Выгнанне блудніцы» (рус. «Изгнание блудницы», 1961)

Публіцыстыка:

«Размова з чытачом» (рус. «Беседы с читателем», 1973)

«Карэнні і галіны» (рус. «Корни и ветви», 1986)

Мемуары:

«Дзе сцэжкі тыя... Дзённік» (рус. «Где дороги те...Дневник», 1993)

«Роздум на апошнім перагоне: Дзённік 1980—1995 гадоў» (рус. «Размышления на последнем перегоне: Дневники 1980—1995 годов», 1998)

Літаратура аб ём:

Коваленко, В. А. Иван Шамякин : Очерк творчества / В. А. Коваленко. — Москва : Советский писатель, 1979. — 269 с.

Іван Шамякін : вядомы і невядомы: успаміны, эсэ, аповесць / укладальнік Т. Шамякіна. — Мінск : Літаратура і Мастацтва, 2011. — 269 с.

Твори Івана Шамякіна, перакладзеныя на рускую мову

Экранізацыя

"Криницы" - Минск Киностудия "Беларусьфильм" 1964 г.
реж. Иосиф Шульман (по роману "Криницы")

"Трывожнае шчасце" тэлеспектакль у 4-х частках - Беларускае
тэлебачанне 1968 г. рэж. Аляксандр Гутковіч
(па збору апавесцей "Трывожнае шчасце")

"Хлеб пахнет порохом" - Минск Киностудия "Беларусьфильм"
1974 г. реж. Вячеслав Никифоров (по киноповести "Эшалон
прайшоў")

"Свадебная ночь" - Минск Киностудия "Беларусьфильм" 1975
г. реж. Александр Карпов (па апавесці "Шлюбная ноч")

"Торговка и поэт" - Москва Кіностудія «Мосфильм» 1976 г.
реж. Самсон Самсонов (па апавесці "Гандлярка і паэт")

"Возьму твою боль» - Минск Киностудия "Беларусьфильм"
1978 г. реж. Михаил Пташук (па раману "Вазьму тваю боль")

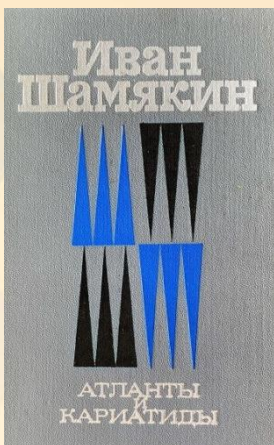
"Атланты і карыятыды" тэлефільм у 4-х серыях - Беларускае
тэлебачанне 1980 г. рэжысёр Уладзімір Перагуд (па раману
"Атланты і карыятыды")

"Глыбокая плынь" - Минск Нацыянальная кінастудыя
«Беларусьфільм» 2005 г. рэж. Маргарыта Касымава (па
раманах «Снежныя зімы» і «Глыбокая плынь»)

Шамякин, И. Петроград-Брест : Исторический роман / Иван Шамякин. — Минск : Мастацкая літаратура, 1988. — 448 с.

Главная тема романа - тема борьбы за мир. Это не биография Ленина - это самый драматический эпизод его борьбы за укрепление Советской Республики.

Шамякин, И. Атланты и кариатиды : роман, повесть : авториз. пер. с белорус. ; И.П. Шамякин ; послесл. Г. Егоренковой ; худож. В. Красновский. — Москва : Известия, 1978. — 638 с.

Новый роман писателя — «Атланты и кариатиды» — посвящен людям, строящим новый, социалистический город. Судьба главного архитектора города Максима Карнача, его труд, семейная жизнь, морально-этические проблемы, которые ему приходится решать, и составляют сюжетную основу романа. В издание также вошла повесть "Торговка и поэт".

Шамякін, І. Крыніцы : раман / Іван Шамякін. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1996. — 351 с.

Раман «Крыніцы» (1953-1956) пісаўся да паваротнага XX з'езда. Твор па-грамадзянску смелы і праблемны. У цэнтры – сельская інтэлігенцыя. Канфлікт настаўніка, дырэктара школы Міхася Лемяшэвіча і старшыні калгаса Махнача. Лемяшэвіч не прымае стаўленне старшыні да калгаснікаў, яго стыль кіраўніцтва (мясцовы царок). Канфлікт новага, што прадстаўляе малады дырэктар, і састарэлага ў грамадстве пашыраецца і ўзмацняецца праз сутыкненне Лемяшэвіча з першым сакратаром райкама партыі Бародкам. Бародка – фігура неадназначная, ён працавіты, валявы, разумны.

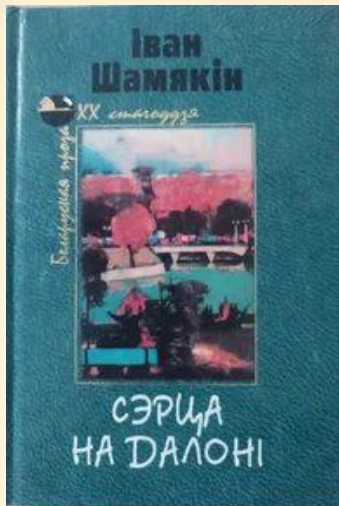
Шамякин, И. П. Снежные зимы : Роман / Шамякин И. П. — Мн. : Маст. літ., 1973. — 368с.

События романа «Снежные зимы» происходят в наше время, однако отзвуки минувшей Великой Отечественной войны до сих пор накладывают свой отпечаток на взаимоотношения людей: боевых друзей, отцов и детей. Эти и многие другие сложные проблемы современности затрагивает в своем новом романе известный белорусский писатель И. Шамякин.

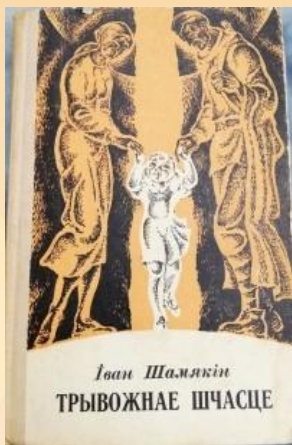
Шамякін Іван. Летапісец эпохі [Текст] : Успаміны, інтэрв'ю, эсэ. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2010. — 382с.

У кнізе “Летапісец эпохі”, любоўна ўкладзенай і падрыхтаванай да друку дачкой славутага празаіка, кандыдатам філалагічных навук Алесся Іванаўнай Шамякінай, прэз успаміны сваякоў, сяброў, літаратараў, архітэктараў, жывапісцаў паўстае вобраз Мастака і Чалавека ва ўсёй яго філасофскай велічы і прыгажосці. Абаяльны, дасціпны, таленавіты творца, глыбокі філосаф і эрудыт, ён застанеца ў гісторыі беларускай культуры прыкладам самаадданнага служэння Радзіме.

Шамякін, І. Сэрца на далоні : раман / Іван Шамякін. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2007. — 542 с.

У рамане народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна ўзняваюцца праблемы грамадзянскай адказнасці чалавека перад самім собой, народам, гісторыяй, асуджаюцца страх, які калечыў душы нават тых, хто шчыра ваяваў, заняўбанне чалавечай маралі, кар’ерызм.

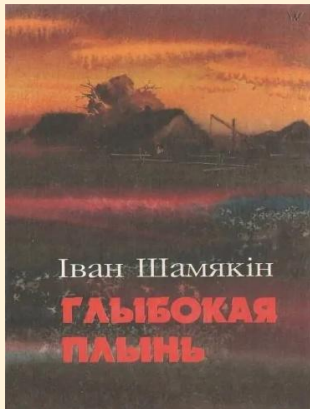
Шамякін, І. Трывожнае шчасце : пенталогія / Іван Шамякін. — Мінск : Юнацтва, 1983.

У пенталогіі «Трывожнае шчасце» народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін на аснове ўласна перажытага паказаў лёс усяго пакалення, якое прайшло праз цяжкія выпрабаванні вайны і ў нялёгкіх пасляваенных умовах аднаўляла родны край.

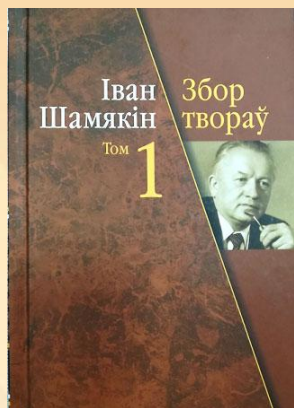
Шамякін, І Вазьму твой боль : раман / Іван Шамякін. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1982. — 342 с.

У рамане “ваенная тэма разгортваецца не сама па сабе, а ў жывой сувязі з сучаснасцю, даючы магчымасць больш поўна і пераканаўча раскрыць характар герояў і абставіны, у якіх яму даводзіцца жыць і дзейнічаць” (У. Гніламёдаў). Аповесць жа, асноўная тэма якой – каханне, вайна і жанчына на вайне, “сапраўды выдатны твор беларускай літаратуры, пазначаны выразным наватарствам, грамадзянскай смеласцю пісьменніка і высокім мастацкім узроўнем увасаблення творчай задумы”.

Шамякін, І. Глыбокая плынь : Роман : для сярэд. і ст. шк. ўзросту / Іван Шамякін ; Прадмова А.Марціновіча. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1996. — 286 с.

Галоўная гераіня рамана Тацяна Маеўская ў першыя дні вайны вырастоўвае яўрэйскага хлопчыка, Бацьку і мачасе яна гаворыць, што гэта яе сын. Мачаха выдае Тацяну і расказвае аб гэтым нямецкаму агенту Мацею Куляшу. Пасля гэтага да Тацяны завітваюць паліцэйскія, ды Тацяна праяўляе смеласць і рашучасць. Яна забівае фашысцкіх паслугачоў, а сама з дзіцем і бацькам падаецца ў партызаны, каб помсціць ворагам.

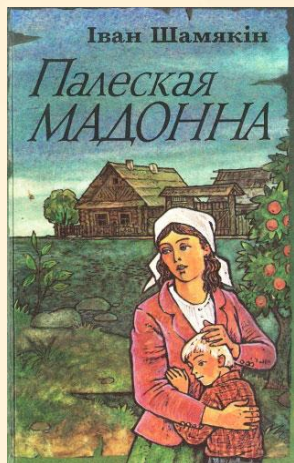
Шамякін, І. Збор твораў : у 23 т. / Іван Шамякін ; рэд.кал. У. В. Гніламёдаў і інш. ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2010-2014.

Гэта першае навукова каментаванае выданне творчай спадчыны Івана Шамякіна. У параўнанні з прыжыццёвымі выданнямі ён папоўнены новымі творамі, якія не друкаваліся раней ці былі змешчаны толькі на старонках перыядычных выданняў, зборнікаў.

Шамякін, І. Злая зорка : раман ; Сатанінскі тур : аповесць / Іван Шамякін ; [прад. Алеся Бельскага]. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2009. – 463 с. – (Школьная бібліятэка).

У Шамякіна было дастаткова часу на асэнсаванне трагедыі, бо гэты раман выйшаў у 1993 годзе, праз 7 гадоў пасля аварыі на ЧАЭС, і стаў першым у беларускай літаратуры раманам пра чарнобыльскую катастрофу.

Шамякін, І. Палеская мадонна : аповесці / Іван Шамякін. – Мінск : Юнацтва, 1998. – 590 с.

У сучасным разладзе жыцця, калі пануе сацыяльная неўладкаванасць, штодзённай з'явай сталі нястача і беднасць, найцяжэй прыходзіцца звычайным людзям, і гэта з хваляючай праўдзівасцю, трывогай паказвае Іван Шамякін у аповесці «Палеская мадонна». Мнагадзетная маці Надзея Русак думае, як пракарміць дзяцей, застаецца ў сваёй бядзе сам-насам. У той жа час прэзідэнт аграфіры Валяр'ян Паповіч, адчуваючы сябе паўнапраўным гаспадаром становішча, дбае пра ўласны дабрабыт, а не пра людзей. Не можа ён дараваць Надзеі праўду, што выказала яму ў вочы пра будаўніцтва катэджа, маўляў, за якія-такія грошы той будзе палац. Пісьменнік не толькі шкадуе сваю гераіню і яе дзяцей, але і паказвае яе жыццёстойкасць, захапляецца яе ахвярнасцю, мацярынскім пачуццём – глыбокім і невынішчальным. Нягледзячы на цяжкасці, маці не стала прадажнай, звыродлівай, здрадлівай, захавала свой чалавечы воблік.